

8. DIALOG OG RELIGIØST MANGFOLD

Omfang: Temaet er så omfattende at det vil kreve flere samlinger enn de øvrige temaer som er foreslått i dette ressursmateriellet. Behovene blant deltakerne vil også ha betydning for hvor lang tid man bruker på hvert av undertemaene. Derfor overlater vi til gruppene selv å avgjøre hvor mange samlinger man ønsker å bruke.

Målgruppe: Alle som er opptatt av tro, livssyn og religionsdialog.

Mål: Å øke forståelsen av og respekten for ulike tro og livssyn. At deltakerne skal bli utfordret til å reflektere over sitt eget livssyn.

Tema: Dialog og religiøs mangfold.

Deltemaer:

1. Religion
2. Kristendom i Norge
3. Islam og kristendom
4. Dialog

DIALOG OG RELIGIØST MANGFOLD

Innledning

Religion spiller en vesentlig rolle i menneskers liv og historie.

I Norge har vi en tusenårig kristen tradisjon. I den første halvdel av denne perioden var den katolske kirke enerådende. I den andre halvdel er det protestantismen som stort sett har rådet grunnen – da som evangelisk-luthersk kirke. I det aller meste av tiden har det vært en uatskillelig forbindelse mellom kirke og stat. Den religion kongen bekjente seg til, ble automatisk folkets religion.

I Norge var den lutherske konfesjon enerådende helt frem til midten av 1800-tallet. På den tiden kunne man neppe forestille seg en situasjon som den vi har i Norge i dag. Selv om størstedelen av befolkningen fremdeles tilhører Den norske kirke (ca. 82 %) har vi i dag et mangfold av religiøse og konfesjonelle retninger. Samtidig skjer det endringer i relasjonen mellom staten og Den norske kirke. I løpet av noen år vil grunnlovsendringer føre til at Den norske kirke ikke knyttes like sterkt til staten som den har vært de siste 500 år.

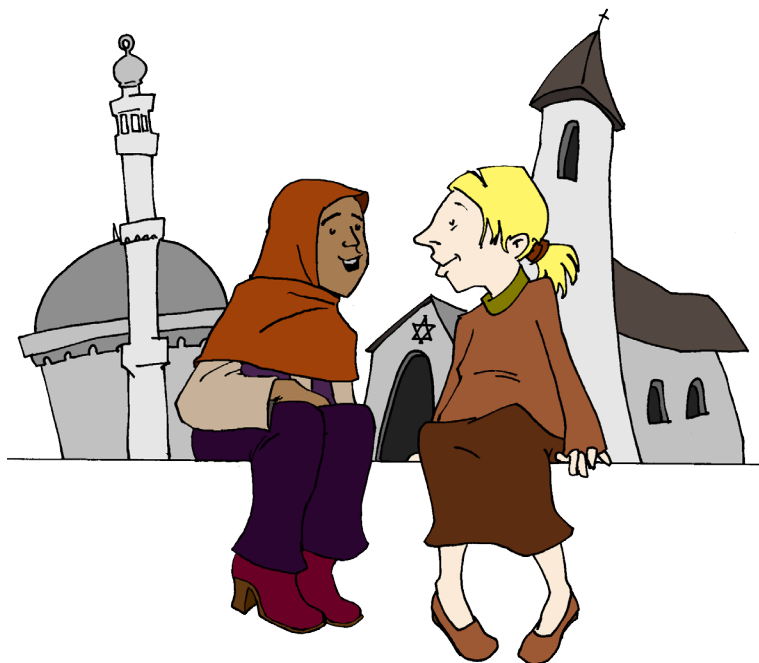
Tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke har de siste årene opplevd en økning i antall medlemmer. Pr 1.1.2011 var 484 500 mennesker, eller 9,8 % av befolkningen, medlemmer i et tros- eller livssynssamfunn utenfor Den norske kirke. Flesteparten av disse tilhører et kristent trossamfunn (266 800).

55 prosent av medlemmene i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke tilhører kristne trossamfunn. Den romersk-katolske kirken er det største av disse kristne trossamfunnene med 83 000 medlemmer. Tallet på medlemmer i Den romersk-katolske kirken økte med 24 prosent fra 2010 til 2011. Denne økningen kan ses i sammenheng med den økende innvandringen fra andre land, spesielt Polen.

Pr 1.1.2011 var det registrert 106 700 medlemmer i muslimske trossamfunn i Norge. Tallet på medlemmer i Human-Etisk Forbund var 83 100 på samme tid.

Oslo er det fylket hvor flest mennesker er medlemmer i et tros- eller livssynssamfunn utenfor Den norske kirke. Dette utgjør 118 000 mennesker, eller 20 prosent av innbyggerne i hovedstaden. (Kilde: Statistisk sentralbyrå. Alle tall er fra 1.1.2011)

Med en økende innvandrerbefolkning har vi også fått økende kjennskap til mange religioner og konfesjoner. Mange innvandrere bærer med seg religiøs identitet fra sine opprinnelsesland, og en del har også sekulær bakgrunn. Det økte mangfoldet byr på mange og nye muligheter for dialog og samhandling på tvers av religiøs tilhørighet.

Omfang: Temaet er så omfattende at det vil kreve flere samlinger enn de øvrige temaer som er foreslått i dette ressursmateriellet. Behovene blant deltakerne vil også ha betydning for hvor lang tid man bruker på hvert av undertemaene. Derfor overlater vi til gruppene selv å avgjøre hvor mange samlinger man ønsker å bruke.

Målgruppe: Alle som er opptatt av tro, livssyn og religionsdialog.

Mål: Å øke forståelsen av og respekten for ulike tro og livssyn. At deltakerne skal bli utfordret til å reflektere over sitt eget livssyn.

Tema: Dialog og religiøst mangfold.

Deltemaer:

1. Religion
2. Kristendom i Norge
3. Islam og kristendom
4. Dialog

Hjelpemateriell:

Levende religioner, Per Kværne, Lisbeth Mikaelsson, Gro Steinsland og Kari Vogt, Cappelen (1985).

Lydighetens vei, Jan Opsal, Universitetsforlaget, Oslo, (1994)

Mellom kors og halvmåne, Jan Opsal og Arild M. Bakke, Credo Forlag (1994)

Religionsdialog på norsk, Oddbjørn Leirvik, Pax (2000)

Islam og kristendom: konflikt eller dialog? Oddbjørn Leirvik, Pax (2006)

Troende møter troende, studiehefte om religionsmøte fra Mellomkirkelig råd, Kirkerådet, 2007

Oddbjørn Leirviks ressursnettside om religionsdialog: www.folk.uio.no/leirvik/

Deltema 1: Religion

Religion er allmennmenneskelig, og tro spiller en sentral rolle i svært mange menneskers liv. Dette betyr imidlertid ikke at man kan forutsette at alle har god kjennskap til religionens innhold i det landet de er vokst opp i. For mange er religionen en selvfølgelig del av deres kultur og til stede som en taus kunnskap. Andre igjen har et mer aktivt forhold til religionen og mer eksplisitt kunnskap om den. Holdningen til det som anses å være "hellig" er også ganske forskjellig i ulike kulturer. I sekulariserte samfunn er det færre ting som betraktes som hellig enn i mer tradisjonelle samfunn og kulturer. Alle disse forskjellene innebærer at møter mellom ulike religiøse mennesker (og ikke-religiøse) arter seg svært forskjellig. I noen møter kan det bli mer friksjon og utfordringer enn i andre.

Dere kan selv avgjøre om dere skal bruke en eller flere samlinger for å drøfte følgende **oppgaver og spørsmål** i gruppen:

- Finn ut hvilke religioner eller livssyn som er representert i kommunen.
- Hva er de viktigste kjennetegnene ved disse religionene/livssynene?
- Hvilken rolle spiller religion i ditt opprinnelsesland?
- Hvilke ressurser finnes i din tro eller livssyn til å arbeide for fred og rettferdighet?
- Finnes det elementer i din tro eller livssyn som kan misbrukes til å skape konflikter og spenninger i møte med annerledes troende?
- Religionsfrihet er en grunnleggende frihet som også er nedfelt i FNs menneskerettighetserklæring (artikkel 18). Hvordan lyder denne, og hvordan forstår du innholdet i denne?
- Hvilke begrensninger av religionsfriheten kan man erfare i ditt opprinnelsesland?

- Hvilke begrensninger av religionsfriheten kan man erfare i Norge?
- Har du opplevd å bli krenket på noen måte på grunn av sin tro? Hva skjedde?
- Hva er det du forstår som "hellig"?

Deltema 2: Kristendom i Norge

Som nevnt ovenfor hadde vi i Norge en religiøs enhetskultur til midten av 1800-tallet. Lovverket satte strenge grenser for religiøs aktivitet utenfor Den norske kirke, og man kunne risikere fengselsstraff om man overtrådte disse grensene. Kampen for full religionsfrihet i Norge har vært lang og vanskelig, og den strekker seg helt opp til vår egen tid. Siden midten av 1800-tallet har man gradvis fått flere og ulike frikirker og katolske og ortodokse menigheter i Norge. Med de siste tiårs immigrasjon til Norge har det også blitt etablert mange såkalte innvandrermenigheter. Kristne innvandrere kommer fra alle mulige konfesjonelle bakgrunner, og mange ønsker å etablere egne kulturelle, språklige og konfesjonelle fellesskap i Norge. Noen er uavhengige, mens andre søker en form for tilknytning og relasjon til en tradisjonell kirkefamilie, som f.eks. Baptistsamfunnet, Metodistkirken i Norge eller Den norske kirke. Den katolske kirke i Oslo feirer messer på mer enn 11 forskjellige språk.

"Konfesjonskunnskap" er betegnelsen på faget som orienterer om de ulike kristne grupper og tradisjoner. De tre hovedgreinene innenfor kristendommen er:

- Den ortodokse kirken, som rommer både den gresk/russisk-ortodokse kirkefamilien og de orientalsk-ortodokse kirkene (f.eks. armensk, syrisk ortodoks, koptisk og etiopisk ortodoks). Det er i dag flere ortodokse kirker i Norge.
- Den katolske kirke, eller "Den romersk katolske kirke", skiller seg fra de ortodokse kirkene, også ved at den har et autoritativt overhode for hele kirken, paven i Roma. Kirken finnes overalt i verden og har mange menigheter i Norge.
- De protestantiske kirkene består av mange ulike konfesjoner. De ble til ved reformasjonen eller i etterreformatorisk tid. Noen av de protestantiske kirkene oppfatter seg selv som historiske og tradisjonelle kirker, mens andre oppfatter seg selv som frie, kristne fellesskap og mindre som tradisjonelle kirkefellesskap. Innenfor protestantismen finner man f.eks. lutherske kirker, anglikanske kirker, reformerte kirker, evangelikale kirker og pentekostale kirker. De er alle representert i Norge.

Følgende tre bøker kan hjelpe oss til å lære mer, og til å danne utgangspunkt for samtale i grupper:

"Det kristne Norge. Innføring i konfesjonskunnskap", Helje Kringlebotn Sødal (red) er en lærebok, men den er likevel beregnet for en bred leserkrets. Boken er skrevet for studenter ved ulike høyskole- og universitetsstudier, og for alle som er interessert i det kristne mangfoldet i Norge. Den kan også fungere som en oppslagsbok.

“Møtet med Mysteriet”, Hilde Dagfinrud Valen (red).

Boka har undertittelen “Unge kristne i dialog om tro og gudserfaring”. Unge mennesker fra ulike kirkesamfunn har vært sammen over en lang periode og snakket om troen ut fra egne erfaringer og synspunkter. Den tar for seg en lang rekke sentrale emner i den kristne tro, og stoffet er delt opp i dialoger – spørsmål og faktastoff. Boken egner seg godt som studiebok, og godkjent som sådan av Frikirkelig studieforbund og Norsk Kristelig Studieråd.

Together or apart?: En rapport fra en nordisk, økumenisk konsultasjon i 2008 om forholdet mellom tradisjonelle kirker og migrantkirker. Rapporten *Together or apart?* diskuterer inkludering av kristne innvandrere, og kommer med konkrete oppfordringer til de nordiske, etablerte kirkene. Utgitt av Kirkerådet, 2008

Følgende **oppgaver og spørsmål** kan behandles i en eller flere samlinger:

- Hvilke kirkesamfunn og menigheter er representert i kommunen dere bor i?
- Hva særpreger disse?
- Samtal om hvorfor det er så mange ulike kristne retninger. Er det noe positivt med dette? Er det noe som er negativt med dette?
- Det blir ofte hevdet at konfesjonell identitet var viktigere før enn det er i dag? Stemmer dette med erfaringene deres? Er konfesjonell identitet viktig?
- Økumenikk kaller man kontakt og samarbeid mellom kirkesamfunnene. Finnes det noen uttrykk for økumenisk samarbeid i din kommune? Hvilke typer samarbeid kan dere tenke dere?
- Dersom det er kristne innvandrermenigheter i kommunen, eksisterer det former for kontakt og samarbeid mellom disse og de mer tradisjonelle norske menighetene i kommunen? Hvordan kan tradisjonelle norske menigheter bli bedre på å inkludere og styrke kontakten med kristne innvandrermenigheter?

Deltema 3:

Islam og kristendom

For mer enn en generasjon siden, var det nesten bare misjonærer og sjøfolk som reiste til fjerne land som hadde møtt eller snakket med en muslim. Den gangen kunne man knapt forestille seg at det noen gang skulle bli bygd moskeer i Norge. Islam kjente man stort sett bare fra historiebøkene og fra religionskunnskapen på skolen. Det som sto i disse bøkene var sjelden egnet til å oppmuntre til religionsdialog.

Islam er i dag en utbredt religion i Norge, og det bor ulike muslimer i de fleste kommunene i Norge. Ungdom lærer om islam på skolen og flere har besøkt en moské som del av RLE-undervisningen. Samtidig er det også mye islamfrykt i Norge. Mange nordmenn har liten kjennskap til muslimer, og det inntrykket man har av islam har man ofte fra stereotype

og populistiske framstillinger i media. Islam og muslimer blir av mange nordmenn dessverre opplevd som noe truende og som noe fremmed.

De ulike retningene innenfor Islam utgjør totalt sett den største religiøse gruppen utenfor Den norske kirke. På denne bakgrunn er det viktig at muslimer og kristne øker sitt kjennskap til hverandres religion og religiøse praksis. Derfor legges det opp til et mer omfattende samtaleprogram med flere samlinger for grupper som vil lære mer om møtet mellom kristne og muslimer. Noen av disse kan slås sammen dersom gruppen finner dette hensiktsmessig.

Samlinger:

- Bibelen, Koranen, Jesus, Muhammed
- Gud – Allah
- Kirke – Moské
- Høytider
- Kvinner og menns rolle i det religiøse fellesskapet
- Misjon – Sameksistens
- Nasjonalisme, fremmedfrykt og ekstremisme

Samling 1:

Bibelen, Koranen, Jesus, Muhammed

Det er mange likheter mellom kristendom og islam, men også mange forskjeller. Begge religioner har en hellig bok og en historisk person som «grunnlegger». Men den ulike statusen til både bøkene og personene gjør at sammenligninger fort kan bli ganske vanskelig eller feilaktig.

Det kan være lurt å be deltakerne om å ta med en utgave av Bibelen og Koranen. De må gjerne fortelle hvor de har fått disse bøkene fra – ved hvilken anledning de ble gitt, og hvordan de bruker dem.

Oppgaver og spørsmål til samtale:

- Hvordan mener dere at de to hellige skriftene har blitt til?
- Hvordan blir de hellige skriftene brukt i trosutøvelsen til henholdsvis muslimer og kristne?
- Hva anser dere for å være viktigst ved hver av skriftene?
- Fortell hverandre om noen skriftsteder som betyr mye for dere.
- Hva er det viktigste som står i Koranen om Muhammed, og hva er det viktigste som står i Bibelen om Jesus?
- Hvilken oppfatning har muslimer av Jesus, og hvilke oppfatninger har kristne av Muhammed? Hvilke bilder har dere i gruppen dannet dere av de to personene?
- Hva står det om Jesus i Koranen?
- Hva er den viktigste forskjell på den rolle Jesus har for kristne og den rolle Muhammed har i muslimsk sammenheng?

Samling 2: Gud – Allah

Navnet på Gud har stor betydning i begge religioner, og innenfor både kristendom og islam har man mange navn på Gud. Kan dere nevne noen eksempler på dette?

Oppgaver og spørsmål til samtale:

- Hvilke gudsbilder har dere av henholdsvis Gud og Allah? Hvilke gudsbilder finnes i Bibelen og Koranen og i kristen og muslimsk tradisjon? Lag gjerne en liste over det dere finner av likheter/ulikheter.
- «Gud og Allah er jo egentlig bare to ulike navn på samme gud». Hva mener dere om dette utsagnet?
- Hvordan tror dere Gud og Allah virker og handler i menneskenes liv og historie i dag?

Samling 3: Kirke – moské

Dette temaet kan deles i to samlinger: en hvor man besøker en kirke og en moské, og en hvor man samtaler om spørsmålene.

Oppgaver og spørsmål til samtale:

- Ta gruppen med til en kirke og en moské og be en prest/pastor/forstander/imam eller andre om å forklare symbolene som finnes i det hellige rommet, og hva som foregår i det.
- Spør de religiøse lederne dere møter om deres holdning til dialog med annerledes troende.
- Samtal etter omvisningen om forskjeller og likheter mellom moskéen og kirken.
- Kanskje snakket presten/pastoren/forstanderen/imamen om bønn under besøket. Hvilken rolle spiller bønn i de to religionene?

Samling 4: Høytider

Be gjerne gruppemedlemmene om å ta med fotografier fra familiens feiring av høytider. Be dem gjerne også fortelle om hva man spiser og hvordan man feirer de ulike høytidene.

Oppgaver og spørsmål til samtale:

- Beskriv hvorfor og hvordan man feirer ramadan, eid og pilegrimsferd til Mekka.
- Beskriv hvorfor og hvordan man feirer jul, påske og pinse
- Ta gjerne med og vis frem ting som er typiske for feiringene og forklar symbolverdien.
- Hva betyr religiøse høytider og seremonier i menighetens og den enkelte troendes liv?

Samling 5: Kvinner og menns rolle i det religiøse fellesskapet

Situasjon 1:

For en generasjon siden var det i noen kristne miljøer sett på med stor skepsis at kvinner klippet håret. Kvinner gikk heller ikke inn i Guds hus uten hatt eller annet hodeplagg, og lederposisjoner var stort sett forbeholdt menn.

Situasjon 2:

Det er fredagsbønn, og mennene strømmer inn i moskeen. De tar av seg skoene og stiller seg i rekker og bøyer seg samtidig. Kvinnene må sitte i andre rom eller bakerst i moskeen og be adskilt fra mennene.

Situasjon 3:

Gamle Johannes satt på bedehuset og hørte med stor glede på den kvinnelige misjonæren som hadde kommet hjem fra Madagaskar. Hun hadde vært med i evangeliseringsarbeidet i mange år, og Johannes syntes hun var god til å fortelle. Men da datteren ville ha ham med i kirken på søndagen for å høre på den nye kvinnelige presten, da nektet gamle Johannes plent!

Oppgaver og spørsmål til samtale:

- Hvordan har synet på forholdet mellom kvinner og menn i sin alminnelighet utviklet seg i det norske samfunnet?
- Hvordan har synet på forholdet mellom kvinner og menn utviklet seg i ulike kristne kirkesamfunn i Norge og i ulike muslimske trosretninger?
- Både Bibelen og Koranen sier forskjellige ting om forholdet mellom kvinner og menn. Hva sies?
- Hvordan er kvinners og menns rolle i det religiøse liv i islam og kristendommen?
- Hvordan kan man som troende menneske bidra til kjønnsrettferdighet og ikke-diskriminering på grunnlag av kjønn?

Samling 6: Misjon og sameksistens

Når to misjonerende religioner møtes på samme område, kan det være duket for problemer. Ikke minst gjelder dette når forståelsen av begreper som religionsfrihet, frelse og respekt varierer. I Norge har Islamsk Råd og Den norske kirke skrevet under på en avtale om trosfrihet og retten til å konvertere. Like fullt kan det skape problemer og store utfordringer i familiesammenheng og i det sosiale liv hvis en kristen blir muslim eller en muslim blir kristen. I muslimske land kan en konvertitt risikere å møte langt alvorligere konsekvenser. Gruppen kan drøfte denne problematikken ut fra egne erfaringer.

Situasjon 1:

Nuba Mountains er et område i Sør-Sudan som har lidd under krig i mange år. Den muslimske regjeringen i Khartoum har fart hardt fram mot de kristne stammene i området. Likevel har muslimer og kristne levd sammen i fred

i Nuba Mountains – de har besøkt hverandres gudshus under høytidene, noe som ikke er vanlig i andre deler av landet.

Situasjon 2:

Ekteparet Johnsen har to døtre. En dag kommer den ene og sier at hun er forelsket i en gutt fra Pakistan. Dette liker foreldrene dårlig. Hun sier at hun vil gifte seg med Mahmood, og siden hun er 20 år, kan hun vel bestemme dette helt selv. "Men jeg må altså bli muslim," sier hun, "for foreldrene til Mahmood sier at ekteskap ikke kommer på tale hvis ikke jeg skifter religion. Og for meg betyr ikke religion så mye – ikke for Ali heller..."

Situasjon 3:

Truls (kristen) og Ali (muslim) tar følge til fotballtreninga. På veien passerer de et gateevangeliseringsteam som de hører si: «Vi skal vinne denne byen for Jesus. Folk må omvende seg og tro på ham for ikke å gå fortapt. Vår jobb er å få flest mulig med oss i kampen for Jesus og det gode – og mot Satan og alt det onde.» Ali snur seg til Truls og spør ham hva de mener.

Oppgaver og spørsmål til samtale:

- Samtal om fredelig sameksistens ut fra de nevnte situasjonene ovenfor.
- Islam og kristendommen er begge misjonerende religioner. Hvordan driver de sin misjonsvirksomhet – likheter og forskjeller?
- FNs menneskerettighetserklæring slår fast at enhver skal ha rett og frihet til å utøve sin religion, til å fortelle om sin religion og til selv å velge sin religion. Hva betyr dette i praksis? Hvordan kan man være med på å arbeide for at trosfriheten styrkes både i Norge og internasjonalt?
- Kan dere nevne eksempler på at møtet mellom de to religioner har ført til voldelige konflikter? Hva har utløst slike konflikter?
- Hvordan kan forholdene legges til rette for at kristne og muslimer kan leve fredelig side om side?
- Hvordan kan dere omtale hverandre på en respektfull måte samtidig som dere ikke vil oppgi det en holder for å være sant?

Samling 7:

Nasjonalisme, fremmedfrykt og ekstremisme

Som nevnt innledningsvis under dette deltemaet er det mye islamfrykt i Norge. Muslimer og islam blir ofte koblet til ekstremisme og terror i media. Samtidig eksisterer det fordommer og forakt mot vestlige verdier og det norske majoritetssamfunnet i noen muslimske miljøer.

Mellomkirkelig råd for Den norske kirke og Islamsk Råd har utarbeidet en felleserklæring mot religiøs ekstremisme. Den søker å beskrive kjennetegn på religiøs ekstremisme for at disse kan bli oppdaget og konfrontert på et så tidlig stadium som mulig. Noen av kjennetegnene på religiøs ekstremisme er i ifølge fellesuttalelsen:

- Oppfatning om at en er alene om den korrekte forståelsen av egen religion, slik at en ikke kan samarbeide med andre som har andre oppfatninger, selv ikke innen ens egen religiøse tradisjon.
- Overbevisning om at det finnes bestemte grupper som det ikke er mulig å leve sammen med og som en derfor vil bekjempe eller fjerne, enten fra samfunnet som helhet eller fra konkrete steder eller områder.
- Devaluering av menneskeverdet til mennesker i bestemte grupper, og motstand mot at menneskerettighetene skal gjelde for dem.
- Anklage mot annerledes troende for å ha bestemte politiske, verdimeslige eller religiøse meninger, uten å la dem selv få lov til å definere hvem de er eller hva de tror.
- Bruk av kjønnsbaserte hierarkier og maktstrukturer der kvinner ikke blir innrømmet menneskerettigheter og menneskeverd på linje med menn.
- Bruk av hatefullt språk og oppfordring til kamp mot bestemte grupper og mot andre som er uenige med ekstremistene.
- Vilje til å bruke terror, vold eller andre former for makt for å tvinge konsekvenser av egen religionsoppfatning på andre.

Situasjon 1:

På oppslagstavla på nærbutikken henger det en plakat en dag med oppfordring til alle nordmenn om å bidra til å holde Norge fritt for muslimer. Norge er et kristent land som er bygd på kristne verdier, og det er ikke plass til muslimer her. Muslimer truer det norske, står det på plakaten.

Situasjon 2:

I avisa står følgende overskrift: Muslimske bestefar slo sine barnebarn

Situasjon 3:

Mora til Aisha ville at Aisha skulle gå med hijab. Ikke først og fremst fordi dette var et muslimsk symbol, men fordi at Aisha ikke skulle være som de norske jentene. Aisha fikk høre at de norske jentene var løsslupne og hadde dårlig moral. De lot guttene klå på seg og mistet sin ære.

Oppgaver og spørsmål til samtale:

- Studér uttalelsen mot ekstremisme i fellesskap. Hva tenker dere om denne?
- Samtal om de tre situasjonene ovenfor. Bidrar noen av disse situasjonene til fremmedfrykt – evt. hvordan? Er det ekstremistiske tendenser i noen av de tre situasjonene – evt. hva gjør det i tilfelle ekstremt?
- Hva slags former for ekstremisme forbindes ofte med islam, og hva slags former for ekstremisme forbindes ofte med kristendom? I hvilken grad mener dere at dette stemmer?

d. Som mennesker har vi mange ulike identiteter: Vi er mann/kvinne, ung/gammel, nordmann/pakistaner, konservativ/liberal, fattig/rik, utdannet/utdannet, muslim/kristen osv. osv. Hvilke identiteter vektlegges i hvilke situasjoner? Når er det meningsfullt å snakke om f.eks kultur, nasjonalitet eller kjønn, og når er det meningsfullt å snakke om f.eks. religion, alder eller politisk ideologi?

Deltema 4 Dialog

Dialog er et ord som betyr mye og brukes i mange forskjellige sammenhenger. Enkelt sagt betyr det bare en samtale mellom to eller flere mennesker, og skiller seg fra monologen – altså enetalen. Men ofte forstår vi dialog som noe mer enn en vanlig samtale: det beskriver en type samtaleform hvor samtalepartnerne møter hverandre med en type innstilling eller sinnelag. I en dialog er man ikke bare opptatt av å snakke, men også av å lytte. Man er ikke opptatt av å vinne en debatt, men av å forstå det den andre sier. En virkelig god dialog er derfor ikke noe lettvinnt, men dypest sett noe veldig krevende. I en dialog oppgir en ikke det en holder for sant, men man søker å forstå det den andre sier. En god dialog er en kritisk og åpen samtale som er bygget på en konstruktiv tillit som åpner for forståelse. Dialogen skaper tillit slik at kritikk lettere kan lyttes til. I dialogen utsetter man seg for en viss risiko: Man går inn i dialogen med den holdningen at man har noe å lære av den andre.

Dialog krever identitet samtidig som identitet krever dialog: For å møte den andre må du til en viss grad vite hvem du selv er, og fordi dette møtet gir oss mulighet til å svare på nye spørsmål om oss selv, gir det oss dermed mulighet til å utvikle vår egen identitet.

Dialog og misjon er ikke praksiser og tilnæringsmåter som gjensidig utelukker hverandre. Dialog er noe vi gjør som misjonerende kirke. I dialogen deler vi vår tro og virkelighetsforståelse. Men religionsdialog er ikke arena for forkynnelse med omvendelse som mål.

Evangeliet kaller oss til å bli kjent med, omgås og tjene våre naboer. Som misjonerende kirke forstår vi oss også som sendt til våre naboer som medmennesker. Flerreligiøse møter er muligheter for alle troende til ærlig å dele vitnesbyrd og lære noe nytt om hverandre, til å klargjøre enigheter og uenigheter og til å oppdage likheter og forskjeller.

Dere kan selv avgjøre om dere skal bruke en eller flere samlinger for å drøfte følgende **oppgaver og spørsmål** i gruppen:

- Hvorfor bør vi være i dialog med mennesker med annen tro enn vår egen?
- Hva kan vi lære om vår egen tro i møte med annerledes troende?
- Hvordan legger dere best til rette for en åpen og gjensidig interreligiøs dialog? Hvilke utfordringer finnes i norsk sammenheng?

- Hvilke typer interreligiøse dialoger finnes der du bor? Hva slags dialoger skjer spontant i hverdagen?
- Hva forstår dere med begrepene "interreligiøs dialog", "interreligiøs samhandling" og "diapraksis"?
- I hvilken grad kan interreligiøs dialog være med på å bekrefte forskjeller, og i hvilken grad kan interreligiøs dialog være med på å styrke likheter?

Fakta:

Religiøse høytider

Nettsidene til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (www.trooglivssyn.no) byr på mye nyttig informasjon om det religiøse mangfoldet i Norge. Her finnes også en kalender som viser når de ulike religiøse høytidsdagene inntreffer hvert år.

Viktige kristne høytider:

Protestantisk og katolsk tradisjon:

Jul, Julaften 24. desember, Kristi fødselsfest 25. desember.

Påskefeiringen, til minne om Jesu død og oppstandelse, strekker seg over en hel uke. Tidspunktet bestemmes av månefasene (første søndag etter første fullmåne etter vårjevndøgn).

Kristi himmelfartsdag feires til minne om at Jesus for opp til himmelen og er 40 dager etter påske.

Pinse, Den hellige ånds komme, feires 50 dager etter påske.

Allehelgensdag: kalles også helgemesse eller aldermesse. En feiring for alle de helgener hvis navn ikke er kjent, og/eller en dag da man minnes de som har gått bort. Allehelgensdag feires første søndag i november i protestantisk og katolsk tradisjon, mens den feires første søndag etter pinse i ortodoks tradisjon.

Ortodoks tradisjon

Ortodoks tradisjon har svært mange høytidsdager.

De viktigste er de samme som feires i den kristne kirke for øvrig, men faller på ulike datoer ettersom man bruker den gregorianske kalender.

Vi nevner de tre viktigste:

Julen feires 7. januar

Påskan feires etter den protestantiske feiring. I begge tradisjoner avhenger datoen av månefasene.

Kristi dåp feires som en stor høytid 19. januar

De viktigste muslimske høytider:

Ramadan – fastemåneden som varer 29-30 dager, deretter kommer

Id al-fitr, en gledesfest som varer i tre dager. Vel to måneder etter kommer

Id al adha – den store offerfest som også er knyttet til den årlige pilegrimsreisen til Mekka.

Muhammeds fødselsdag er også en stor høytid.

Alle disse festene følger den muslimske kalenderen. Tidsregningen starter i år 622. Månefasene bestemmer det nøyaktige tidspunktet for nyttår, og dermed kommer høytidene på ulike datoer i vår tidsregning.

De historiske høytider i jødedommen:

Jom kippúr/Forsoningsdagen: Den store jødiske forsoningsdagen. Dagen er preget av bønn og faste. Jøder over 12/13 års alder som har helse til det, er pålagt å faste fra solnedgang på kippúr-aftenen til det er mørkt etter selve kippúr-dagen — det vil si rundt 24 timer. I denne perioden spiser man ingen ting og man drikker ikke noe annet, enn hva som er strengt nødvendig av helsemessige årsaker. Datoen bestemmes av den hebraiske kalenderen, men faller som regel i slutten av september eller begynnelsen av oktober i den gregorianske kalenderen

Hanukka/Tempelinnvielsesfesten: En åtte dager lang jødisk høytid hvor man feirer gjeninnvielsen av tempelet i Jerusalem etter at makkabeerne hadde erobret byen i år 164 f. Kr. (1. Makk 4,52-59). Datoen for Hanukka bestemmes av den hebraiske kalenderen. Som regel faller dagen i desember i den gregorianske kalenderen.

Pesach/Påskefesten: Den største jødiske festen og den kristne påskens historiske opphav. Ordet «pesach» betyr «å gå forbi» og feires til minne om jødefolkets utferd fra Egypt.

Rosj hasjaná/Nyttårsfesten: Jødisk nyttår som feires på den 1. (og for noen også 2.) dagen av måneden tisjré — den sjuende måneden i den hebraiske kalenderen.

Sukkot/Løvhyttfesten: En jødisk høytid som varer i syv dager. Høytiden er delvis en innhøstingsfest og dels til minne om israelittenes opphold i ødemarken etter flukten fra Egypt da de bygde seg hytter av løv og kvist til midlertidig husly.

Sjavuót - også kalt ukefesten eller jødisk pinse. En jødisk høytid som feires 7 uker (49 dager) etter pesach. Feires til minne om Moses som tok imot Toráen fra Gud på Sinaifjellet.

Sabbat/Shabbat: Den ukentlige hvile- og høytidsdagen i jødedommen. Sabbaten strekker seg fra solnedgang fredag kveld til solnedgang lørdag kveld. Husmoren velsigner og tenner sabbatslysene. Husfaren velsigner vinen og skjærer sabbatsbrødet.

Purim: Er en markering av dagen da Haman i følge Esters bok hadde valgt for å utrydde jødene. Dagen feires på den 14. dagen i måneden adar, som vanligvis faller rundt mars. På Purim skal jøder høre lesing av Esters bok. Det er en tradisjon å trampe med beina, rope eller lage annet bråk hver gang navnet Haman nevnes. Dette er for å «viske ut» Hamans navn. Dagen feires med god mat og drikke, og det er vanlig å sende ut gaver med mat og drikke, og å gi gaver til gode formål.

Buddhismen:

Vesak er buddhismens viktigste feiring. Man feirer da Buddhas fødselsdag (vietnamesisk: Phat Dan). Blant vietnamesiske og kinesiske buddhister er minnedagen for de døde (vietnamesisk: Vu Lan) en av de viktigste høytider. Buddhister fra Kina og Vietnam markerer også **nyttår** (vietnamesisk: Tet) som en stor høytid. Høytidene følger månekalenderen (kinesisk, vietnamesisk, indisk). Vanligvis faller Buddhas fødselsdag i mai, Vu Lan i august / september og nyttår i januar / februar.

Hinduismen

Hinduismen har mange fester. **Divali** er den mest populære. Den er en lysfest og en nyttårsfest som markerer det godes seier over det onde. Feiringen foregår i oktober/november.

Sikhismen

Baisakhifesten feires som frigjøringsdag, nasjonaldag og nyttårsdag, fra 13.april og varer i tre dager. Som hinduene feirer sikhene også Divali.